Trafikförvaltningen
Strategisk utveckling

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-11-03

Ärende
TN 2020-0257

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

Handläggare
Jens Plambeck
08-686 1651
jens.plambeck@sll.se

Trafiknämnden
2020-12-15, punkt 12

Förslag till yttrande över motion av Maria Mustonen (V) om kravställning för bättre arbetsmiljö vid kollektivtrafikupphandlingar

Ärendebeskrivning

I motionen föreslås att inkludera krav på arbetsmiljö i alla kollektivtrafikupphandlingar samt att personalövergång, bibehållet kollektivavtal, medlarskydd och krav på samverkan för arbetsmiljö inkluderas. Därtill föreslås att personaltäthet regleras samt att grundregeln är att ensamarbete och delade turer inte tillåts. Avslutningsvis föreslås att regelbundet följa upp leverantörernas arbetsmiljöarbete i samverkan med de fackliga organisationerna.

Beslutsunderlag

Förvaltningschefens tjänsteutlåtande samt
motion från (V) om kravställning för bättre arbetsmiljö vid kollektivtrafikupphandlingar, daterad den 11 februari 2020.

Förslag till beslut

Trafiknämnden föreslås besluta följande.

1 Föreliggande förslag till yttrande godkänns och översänds till regionstyrelsens förvaltning.

Förslag och motivering

Trafikförvaltningens upphandlingar av kollektivtrafik utvärderas baserat på modellen ekonomiskt mest fördelaktiga anbud, vilket innebär det bästa förhållandet mellan kvalitet och totalt anbudspris. I samband med upphandling ställs krav på trafikutövaren om övertagande av personal samt att denne ska följa eventuella tillämpliga kollektivavtal. Vidare ställs krav på trafikutövaren inom arbetsmiljöområdet. Trafikutövaren har ett ansvar för arbetsmiljön och specifika krav ställs där så bedöms lämpligt och möjligt.

Trafikutövaren ska bland annat säkerställa att varor (inklusive fordon, drivmedel och batterier) och tjänster som levereras enligt avtalet är framställda och tillhandahållna under förhållanden som är förenliga med sociala villkor t.ex. gällande arbetarskydd och arbetsrätt inklusive regler om lönevillkor. Trafikutövaren ska vidare bedriva ett systematiskt arbete inom socialt ansvarstagande och ha ett dokumenterat ledningssystem för att säkerställa produktion av varor och tjänster sker förenligt med sociala villkor. Åtgärder för att uppfylla skyldigheterna gäller såväl den egna verksamheten som eventuella underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra avtalet, oavsett antal mellanled.

Därtill görs prövning och ställs vid behov krav på arbetsrättsliga villkor i enlighet med gällande lagstiftning.

Trafikförvaltningens tillämpning av arbetsrättsliga villkor
Enligt gällande upphandlingslagstiftning är trafikförvaltning skyldig att göra en behövlighetsbedömning i samband med upphandling för att därigenom avdöma huruvida arbetsrättsliga villkor behöver säkerställas genom vissa i upphandlingsdokumentationen stipulerade krav. Bedöms det finnas en risk för oskäliga villkor ska arbetsrättsliga villkor ställas. Krav på lön, semester och arbetstid har exempelvis ställts i samband med upphandling av färdtjänsttaxi då det i behövlighetsbedömningen ansågs finnas risk för oskäliga arbetsvillkor. I samband med sådan bedömning genomförs normalt sett en dialog med bland annat fackliga organisationer.

I trafikförvaltningens Riktlinje Social hållbarhet SL-S-476710 finns inskrivet redan idag att trafikförvaltningens upphandlingar ska omhänderta vissa krav kopplat till social hållbarhet. Däribland, om så bedöms behövligt, arbetsrättsliga villkor.

I riktlinjen står bland annat följande kopplat till arbetsrätt;
rättigheterna för anställda, oavsett vilket land exempelvis en vara tillverkas eller en tjänst utförs. Det innebär:

- Att acceptera den lagstiftning om minimilön, det socialförsäkringsskydd, det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller.
- Att arbetsmiljön ska vara säker och hygienisk.
- Att lön ska betalas direkt till arbetstagaren på överenskommen tid och till fullo.
- Att levnadslöner betalas till de anställda.
- Att övertidsersättning betalas ut och tydligt specificeras i lönebeskedet.
- Att arbetstagarna ska ha minst en vilodag i veckan.
- Att veckoarbetstiden inte får överstiga de lagliga gränserna eller 60 timmar i veckan, inklusive övertid.
- Att ledighet, inklusive semester, helgdagar, sjukledighet och föräldraledighet ska ersättas i enlighet med nationell lagstiftning.

Pågående och fortsatt arbete

Upphandlingsmyndigheten arbetar med framtagande av en nationell vägledning om behövlighetsbedömningar inom entreprenader, men i nuläget saknas vägledning inom området. I väntan på nationell vägledning har förvaltning för utbyggd tunnelbana (FUT) tillsammans med Trafikverket tagit fram en behövlighetsbedömning och särskilda arbetsrättsliga villkor för entreprenader. Underlaget har godkänts av berörda arbetsmarknadsparter.

I avvaktan på nationell vägledning tillämpar trafikförvaltningen vid behov Trafikverkets och FUT:s krav i entreprenadupphandlingar över tröskelvärdet, vilket harmoniserar med kraven som tillämpas av andra stora aktörer i branschen och att arbetsmarknadens parter redan har godkänt underlaget. Gemensam kravställning kan förmodas ge större genomslag hos marknadens aktörer och i branschen om de stora beställarna inom bygg- och anläggningsprojekt har en gemensam grund för kravställning gällande arbetsrättsliga villkor.

Att utveckla och förvalta kraven tillsammans med Trafikverket och FUT är en kostnadseffektiv lösning i avvaktan på nationell vägledning. Kravställningen behöver utvecklas för att kunna tillämpas bredare inom trafikförvaltningens verksamhet, exempelvis saknas yrkeskategorier i FUT:s och Trafikverkets

underlag. Trafikförvaltningen avser avvakta Upphandlingsmyndighetens arbete gällande dessa kategorier.

David Lagneholm
Förvaltningschef

Jens Plambeck
Chef Strategisk utveckling

Region Stockholm

Ankom
Region Stockholm
2020 -02- 11
Dnr RS 2020-0184
2020:6

Region Stockholm
2020-02-11

Motion av Maria Mustonen (V) om kravställning för bättre arbetsmiljö vid kollektivtrafikupphandlingar

Fackförbundet Seko publicerade nyligen rapporten *Med hälsan som insats. En rapport om en hotfull vardag inom spårtrafiken.* Rapporten baseras på en enkätundersökning som Seko har gjort med sina medlemmar som arbetar inom spårbunden trafik. Enligt rapporten är arbetsmiljöproblem såsom underbemanning, hot, våld och sexuella trakasserier mycket vanliga och att ombordanställda är en särskilt utsatt grupp. Detta är mycket bekymmersamt för Region Stockholm vars trafikförvaltning är en stor beställare av spårbunden kollektivtrafik.

Rapporten pekar ut offentliga upphandlingar som en grundorsak till problematiken. När upphandlingarna utförs med lägsta pris som viktigaste kriterium och utan att ställa skarpa arbetsmiljökrav på leverantörerna leder det till en situation där anbudsgivare med lägre ambitioner gynnas. Praktiska konsekvenser är minskad personaltäthet som ökar den arbetsrelaterade stressen och ensamarbete, båda kända som hälso- och säkerhetsrisker. Ensamarbete leder lätt till att arbetstagaren står ensam i hotfulla situationer och blir utsatt för olika typer av trakasserier.

I busstrafiken är delade turer där arbetstagaren jobbar i rusningstiden på morgonen, är ledig mitt på dagen och återvänder till arbetet på eftermiddagen vanliga. Ett sådant arbetsschema försvårar livet för arbetstagaren och minskar leverantörernas möjligheter att rekrytera ny arbetskraft.

Eftersom upphandlingar är grundorsaken till problematiken ligger även lösningarna där. Med skärpt kravställning kan Region Stockholm styra upphandlingarna så att de gynnar seriösa anbudsgivare och ger leverantörerna ersättning för kostnadsökningar som upprätthållandet av en bra arbetsmiljö förorsakar.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås regionfullmäktige besluta

att uppdra trafiknämnden att inkludera krav på arbetsmiljö i alla kollektivtrafikupphandlingar

att personalövergång, bibehållet kollektivavtal, meddelarskydd och krav på samverkan för arbetsmiljö inkluderas i alla upphandlingar

att krav på personaltätheten regleras i upphandlingarna samt att grundregeln är att ensamarbete och delade turer inte tillåts

Trafikförvaltningen
Strategisk utveckling

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-11-03

Ärende
TN 2020-0257

Infosäkerhetsklass
K1 (Öppen)

att uppdra trafiknämnden att regelbundet följa upp leverantörernas arbetsmiljöarbete i samverkan med de fackliga organisationerna.

Maria Mustonen (V)